

Opera in Vlaanderen: a never ending story?

Een vervolghet verhaal van Gunther Sergooris over het ontstaan van de Opera voor Vlaanderen. Over het artistieke en financiële deficit ervan. Over het "Mortier-complex". Over de toekomst van de VLOS. Met veel vragen daarbij.

Op woensdag 22 juli 1988 ondertekenden de Gemeenschapsminister van Cultuur, Patrick Dewael, de burgemeester van Antwerpen, Bob Cools, en de schepen voor Cultuur van de stad Gent, Georges Bracke, de statuten van de vzw Vlaamse Operas-tichting (VLOS). Hierdoor werd een punt gezet achter het bestaan van de Opera voor Vlaanderen, waar alles wat er fout kon gaan fout ging, en dit sinds zijn oprichting in 1981. Het liep zodanig de spuigaten uit dat de Vlaamse Raad het in mei 1986 nodig vond een onderzoekscommissie op te richten. Bijna een jaar later, op 2 april 1987, maakte deze een vernietigend rapport openbaar. De voorzitter, Frans Grootjans, noemde de Opera voor Vlaanderen (OvV) een "school-voorbeeld hoe men een instelling die met gemeenschapsgeld werkt, niet moet besturen."

Eigenlijk was die afgang al van bij de oprichting van de OvV ter vervan-ging van de Koninklijke Opera van Gent (KOG) en de Koninklijke Vlaamse Opera van Antwerpen (KVO) voorspelbaar, want zowel wat de organisatie als wat de leiding be-troft, startte het gezelschap met ernstige handicaps. Gent en Antwerpen die de meerderheid hadden in de raad van bestuur van de intercommunale, blonken niet uit door enthousiasme voor de nieuwe formule die ze door de toenmalige minister van Nederlandse Cultuur Rika De Backer min of meer was opgedrongen. Zij bleven vasthou-den aan "hun" opera in "hun" stad en zij verzetten zich dan ook tegen een verregaande fusie. Het resultaat van dit middeleeuws chauvinisme was dat de OvV opgescheept zat met twee aparte orkesten en twee afzonderlijke koren, en dat men erop stond dat in de beide huizen ook opera's geprodu-ceerd werden. Gent wilde immers geen filiaal worden van Antwerpen en omgekeerd. De OvV bestond dus uit twee gezelschappen met één directie.

Daar het de bedoeling was dat de producties tussen beide werden uitge-wisseld, zorgde die tweeledigheid on-middellijk voor grote moeilijkheden. Onder directeur Alfons Van Impe reisden koor en orkest mee met de productie die ze gecreëerd hadden. Door al dat heen en weer gependel van mensen en materieel tussen Gent en Antwerpen ging natuurlijk heel wat geld en tijd verloren, "kost-bare" tijd, die bv. niet meer voor repetities gebruikt kon worden. Syl-veer Van den Broeck liet alleen nog de zangers en het decor verhuizen; de dirigent studeerde het werk met beide orkesten in. Ook dit bleef na-

tuurlijk een omslachtige procedure.

De OvV zat met twee zalen waar-van de infrastructuur dermate ver-schilde, dat het onmogelijk was de Antwerpse producties zonder meer in Gent op te voeren. Niet alleen hebben de scènes van Antwerpen en Gent niet dezelfde afmetingen, het operage-bouw in Gent verkeert in een lamen-tabele toestand en de technische uit-rusting is er voorhistorisch. Sommige regisseurs weigerden daar te werken en technisch meer veeleisende stuk-ken werden sowieso enkel in Antwer-pen opgevoerd.

Daarenboven was het repertoire dat de vroegere KOG en KVO brach-ten totaal verschillend. Antwerpen was eerder Duits georiënteerd, Gent vooral Italiaans. Van "nieuwer" werk, laat ons zeggen van na 1920, was er in Antwerpen nauwelijks en in Gent he-lemaal geen sprake. Dit was misschien de enige gemeenschappelijke trek tus-sen beide gezelschappen. Het was dus meteen duidelijk dat een efficiënte samenwerking tussen die twee thea-ters moeilijk tot stand zou kunnen worden gebracht.

Compromis

Deze mankementen waren eigen aan het concept van de OvV dat veel te vlug, zonder voldoende overleg en vooral zonder kennis van zaken ont-wikkeld was. Het ging, zoals zo vaak in dit land, om een *compromis waarbij artistieke bekommernissen van secundair belang waren*. En of dat allemaal nog niet genoeg was, vond minister De Backer het nodig Alfons Van Impe met ingang van mei 1981 tot directeur van de nieuwe opera te benoemen. De man had carrière ge-maakt bij de staatsveiligheid (!), be-landde dan op het ministerie van Onderwijs en ten slotte op het kabinet van Cultuur. Ondertussen vond hij ook nog de tijd om onder het pseudo-niem Luc Vilsen toneelstukken te schrijven en later werd hij nog conser-vator van het kasteel van Gaasbeek. Uit dit summiere c.v. blijkt nu niet meteen een grote deskundigheid inzake muziektheater. Dat moet men echter als een weinig ter zake doend detail beschouwd hebben.

Achteraf is deze aanstelling een zware vergissing gebleken. De Backer heeft dat voor de onderzoekscom-missie indirect toegegeven. Uit het rap-port van de commissie blijkt dat de man, nochtans een leek in het vak, bijzonder koppig en autoritair cavalier seul speelde en weinig of geen overleg pleegde noch met de artistieke staf, noch met de raad van bestuur. Het

werd vlug duidelijk dat hij met een "Mortier-complex" opgezadeld zat. Het succes en prestige van de Munt heeft hem geïnspireerd tot een mega-lomane en van elke realiteitszin ver-stoken programmatie, hetgeen niet anders kon dan faliekant aflopen, daar hij niet over de deskundigheid van Mortier, niet over een soortgelijke hechte ploeg en ook niet over diens budget kon beschikken.

Gedurende het eerste seizoen 1982-1983 stonden niet minder dan 16 werken geprogrammeerd, waaronder kanjers als *Lulu*, *The Rake's Progress*, *Der Rosenkavalier*, *Mathis der Maler*, *Tannhäuser* en *Parsifal*. Daarbij ging het meestal om nieuwe producties. Zelfs de grootste gezelschappen zou-den dat niet aandurven. Het gevolg laat zich raden: serieproductie met een minder dan middelmatige kwali-teit, daar er gewoon onvoldoende tijd beschikbaar was voor de muzikale en scenische voorbereiding. Er kon op die manier ook minder geld besteed worden aan elke productie afzonder-lijk. Mortier plaatste tijdens zijn eer-ste seizoen slechts 7 werken op het programma, waarvan slechts 5 nieuwe producties. Van Impe heeft in inter-views het lage aantal voorstellingen vaak verweten aan Mortier, terwijl hij er beter had aan gedaan diens voor-beeld te volgen. Natuurlijk stond hij onder druk door het feit dat hij "werk" moest geven aan twee koren en orkesten. Mede door de gedwon-gen verplaatsingen ging kwantiteit op die manier ten koste van kwaliteit. Tijdens de volgende seizoenen heeft hij wel gepoogd het aantal producties te verminderen; zo volgde hij de omge-keerde weg van Mortier, die zijn aantal stelselmatig opdreef. Het bleven er echter altijd minder dan in de OvV.

Financieel werd dit beleid mogelijk gemaakt door het inmiddels beruchte artikel 42 van de oprichtingsstatuten waarin vermeld stond, dat bovenop de vaste subsidie van 380 miljoen (200 miljoen van de Vlaamse Gemeen-schap, Antwerpen en Gent elk 90 miljoen) elk nadelig saldo automa-tisch door de Vlaamse Gemeenschap zou worden bijgepast. Hoewel de In-spectie van Financiën minister De Backer op 12 mei 1981 waarschuwde dat dit artikel inhield dat de raad van beheer volmacht kreeg om de stijging van dit tekort zelf te bepalen, hield zij daar geen rekening mee. Van dit artikel maakte Van Impe gretig ge-bruik en overschreed hij ruim zijn vaste subsidie. De onderzoekscom-missie gaf ettelijke voorbeelden van onzorgvuldig financieel beleid. Toen minister Poma, de opvolger van De